

Зарубіжний досвід організації місцевих фінансів

Черновська М. М., Економіко-правничий інститут, м. Чернівці

Проблематика справедливого розподілу повноважень між різними рівнями влади та визначення джерел покриття цих повноважень актуальні нині не лише для України. Актуальність теми зумовлена незабезпеченістю місцевих бюджетів в Україні фінансовими ресурсами, їх неспроможністю надати мінімальний рівень державних послуг.

Аналіз організації фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування в країнах з перехідною економікою свідчить, що незалежність джерел фінансування означає й незалежність у прийнятті рішень органами місцевого самоврядування, а загальний обсяг коштів, що надходять до місцевих бюджетів, у структурі консолідованого бюджету країни або відсотка валового національного продукту, визначає реальний обсяг повноважень органів місцевого самоврядування.

У більшості країн місцеві бюджети становлять від 20 до 26 % консолідованого бюджету держави. Мінімальні обсяги місцевих бюджетів у Чехії та Естонії, максимальні – в Угорщині та Польщі.

У міжнародній практиці система трансфертів застосовується для вирівнювання доходів задля підтримки регіонів із найслабкішою доходною базою. Однак відсоток трансфертів від вищих рівнів влади в європейських країнах досить високий і не має тенденції до зменшення. Питома вага трансфертів у доходах місцевих бюджетів більша в унітарних державах (сягає 70 %), ніж у федеративних, де частка трансфертів у доходах бюджетів коливається в межах 14—29 %.

Стаття 9 Європейської Хартії місцевого самоврядування вимагає, щоб принаймні частина доходів місцевих бюджетів формувалася за рахунок місцевих податків і зборів, ставки яких визначаються органами місцевого самоврядування. Це вважається суттєвою гарантією незалежності органів місцевого самоврядування, оскільки самостійне розв'язання органами місцевого самоврядування покладених на них завдань місцевого значення, і відповідно, фінансування необхідних для цього видатків є центральним критерієм оцінки самостійності органів місцевого самоврядування.

Переважна більшість європейських країн практикує встановлення власних податків субцентральних урядів: для місцевого рівня закріпленими є податки на нерухомість, податок з доходів з громадян та підприємств, а податки з продажу досить рідко є закріпленими.

Узгодження інтересів центру та регіонів у різних країнах відбувається неоднаково. В унітарних державах рішення у сфері громадського життя та відповідальність за їх реалізацію приймаються на центральному рівні чи його представниками на місцях. У федеративних державах конституційно гарантовані права надають не тільки центральному уряду, а й місцевим органам влади.